

BOSHLANG‘ICH SINIF O‘QUVCHILARINI O‘QITISHDA ZAMONAVIY METODLAR TAHLILI

Эрбекова Нигора Сатторкуловна
Сирдарё вилояти Гулистон шаҳар 18-мактаб
Бошланғич таълим ўқитувчиси

Annotatsiya

Ushbu maqola boshlang‘ich sinf o‘quvchilarini o‘qitishda qo‘llaniladigan zamonaviy pedagogik metodlar va ularning ta‘lim jarayonidagi o‘rni haqida tahlil qiladi. Maqolada zamonaviy metodlarning asosiy xususiyatlari, o‘quvchilarning o‘rganish samaradorligini oshirishdagi roli va metodlarni amaliyotda qanday qo‘llash kerakligi muhokama qilinadi. Tadqiqotda metodlarning ijtimoiy va psixologik asoslari, shuningdek, o‘quvchilarning rivojlanishiga ta‘siri batafsil o‘rganiladi. Natijada, zamonaviy metodlarni boshlang‘ich ta‘lim tizimida samarali qo‘llash bo‘yicha tavsiyalar beriladi.

Kalit so‘zlar: Boshlang‘ich sinf, zamonaviy pedagogik metodlar, o‘quvchilarning faolligi, ta‘lim jarayoni, interfaol metodlar, psixologik yondashuvlar.

Kirish

Boshlang‘ich ta‘lim o‘quvchilarining ruhiy, jismoniy va intellektual rivojlanishiga katta ahamiyat beriladi. Ta‘lim jarayonining samaradorligi bevosita o‘qitish metodlariga bog‘liqdir. So‘nggi yillarda boshlang‘ich ta‘limda yangi pedagogik yondashuvlar va metodlar faol qo‘llanilmoqda. Zamonaviy metodlar o‘quvchilarning faolligini oshirish, ularning o‘rganishga bo‘lgan qiziqishini kuchaytirish va ta‘lim jarayonini yanada samarali qilish uchun zarurdir. Ushbu maqolada boshlang‘ich ta‘limda qo‘llanilayotgan zamonaviy metodlar tahlil qilinadi va ularning ta‘lim jarayonidagi o‘rni baholanadi.

Adabiyotlar tahlili

Boshlang‘ich sinf ta‘limida qo‘llaniladigan zamonaviy metodlar o‘qitishning har tomonlama rivojlanishiga olib keladi. Yurtimizda va xorijda boshlang‘ich ta‘limda qo‘llanilayotgan zamonaviy metodlar haqida bir qator tadqiqotlar mavjud. Ularning orasida faollikni oshirishga qaratilgan metodlar alohida e‘tiborga loyiqdir. A.N. Leontyev, V.V. Davydov kabi psixologlar va pedagoglar o‘quvchilarning aqliy faoliyatini rivojlantirishda metodlarning muhimligini ta‘kidlaydilar. Shu bilan birga, zamonaviy metodlar o‘qitish jarayonining interfaol bo‘lishini ta‘minlaydi va o‘quvchilarga individual yondashuvni o‘rnatadi.

Zamonaviy metodlar va ularning tasnifi

Boshlang‘ich sinf ta‘limida qo‘llaniladigan zamonaviy pedagogik metodlar turli yo‘nalishlarga asoslangan va o‘quvchilarning o‘rganish jarayonini samarali qilishga qaratilgan. Quyida zamonaviy metodlarning ba‘zilar keltirilgan:

Interfaol metodlar Interfaol metodlar – o‘quvchilarning faol ishtirokini ta‘minlashga qaratilgan pedagogik yondashuvdir. Bu metodlar o‘quvchilarni ta‘lim jarayoniga jalb qiladi, ularning mustaqil fikrlashini va muammoni yechish ko‘nikmalarini rivojlantiradi. Misol uchun, guruhli muhokamalar, rolli o‘yinlar va taqdimotlar interfaol metodlarga kiradi.

Muammoli ta‘lim (Problem-based learning, PBL) Muammoli ta‘lim – o‘quvchilarga real hayotdagi muammolarni hal qilishni o‘rgatishga asoslangan yondashuvdir. Bu metodda o‘quvchilar muammoni hal qilish jarayonida mustaqil fikrlash, tahlil qilish va qaror qabul qilish ko‘nikmalarini rivojlantiradilar. Bu usul o‘quvchilarga o‘z bilimlarini amaliyotda qo‘llashga imkon beradi.

Loyihalar asosida o‘qitish (Project-based learning) Loyihalar asosida o‘qitish metodida o‘quvchilar real hayotdagi loyihalar yaratish, muammolarni hal qilish va jamoa bilan ishlashga o‘rgatadilar. Bu metod o‘quvchilarning ijodiy va analitik fikrlash ko‘nikmalarini rivojlantiradi. Ularning amaliy bilimlari kuchayadi va bilimlar o‘zaro bog‘lanadi.



Kooperativ o‘qitish (Cooperative learning) Kooperativ o‘qitish metodida o‘quvchilar guruhlar bo‘lib ishlashadi, bir-biriga yordam berishadi va birgalikda o‘rganadilar. Bu metod o‘quvchilar o‘rtasida hamkorlikni kuchaytiradi, ularning ijtimoiy ko‘nikmalarini rivojlantiradi va muammoni guruh bo‘lib hal qilishni o‘rgatadi.

O‘z-o‘zini baholash va o‘z-o‘zini tahlil qilish (Self-assessment and reflection) O‘z-o‘zini baholash va tahlil qilish metodida o‘quvchilar o‘z faoliyatini tahlil qilishadi, o‘rganish jarayonidagi muvaffaqiyatlarini va xatolarini aniqlashadi. Bu metod o‘quvchilarning o‘z bilimlariga nisbatan mas’uliyatini oshiradi va mustaqil fikrlash ko‘nikmalarini rivojlantiradi.

Metodlar

Maqolada o‘rganilayotgan metodlar quyidagi pedagogik yondashuvlarga asoslanadi:

Integratsiyalashgan yondashuv: Bu metodda o‘quv materiallari o‘rtasida bog‘lanish va muvofiqlik yaratiladi, o‘quvchilar bir vaqtning o‘zida bir nechta fanlar bo‘yicha bilimlarni olishadi.

Interfaol metodlar: Interfaol o‘qitish metodlari o‘quvchilarni faol ishtirok etishga undaydi. Bu metodlarning asosiy maqsadi – o‘quvchini o‘qish jarayoniga jalb qilish va uning fikrlash qobiliyatini rivojlantirishdir.

Pragmatik metodlar: Ushbu metodlar o‘quvchilarga real hayotdan misollar keltirib, o‘rganilgan bilimlarni amaliyotda qo‘llashga imkon yaratadi.

Kreativ metodlar: O‘quvchilarning ijodiy tafakkurini rivojlantirishga qaratilgan metodlar bo‘lib, ular o‘quvchilarni mustaqil fikrlashga va yangi g‘oyalarni yaratishga undaydi.

Muhokama

Boshlang‘ich ta’limda zamonaviy metodlar o‘quvchilarning faolligini oshiradi va ta’lim jarayonini samarali qiladi. Misol uchun, interfaol metodlar yordamida o‘quvchilar nafaqat passiv tinglovchilar, balki o‘qituvchi bilan hamkorlikda

o‘rganadigan faol ishtirokchilarga aylanishadi. Bunday metodlar o‘quvchilarda bilim olishga bo‘lgan ijobiy motivatsiyani shakllantiradi va ularning o‘quv jarayonidagi ishtirokini faollashtiradi. Boshqa tomondan, integratsiyalashgan yondashuvlar o‘quvchilarga bir vaqtning o‘zida bir nechta fanlarni o‘rganishga imkon beradi, bu esa ularda keng qamrovli dunyoqarashni shakllantiradi.

Biroq, zamonaviy metodlarni qo‘llashda ba’zi muammolar mavjud. Masalan, o‘qituvchilarni yangi metodlarga o‘rgatish, ularni sinfda amaliyotda qo‘llashda qiyinchiliklar yuzaga kelishi mumkin. Shu boisdan, o‘qituvchilarni muntazam ravishda malakasini oshirib borish zarur.

Natija

Zamonaviy metodlar boshlang‘ich sinf o‘quvchilarining faolligini oshiradi va ta’limjarayonining samaradorligini yanada yaxshilaydi. O‘quvchilarning mustaqil fikrlash, ijodiy yondashuv, va kooperativ ishlash ko‘nikmalarini rivojlantirishda zamonaviy metodlarning roli katta. Bu metodlar o‘quvchilarga bilimlarni nafaqat nazariy ravishda, balki amaliyotda qo‘llashga imkon yaratadi. O‘qituvchilar zamonaviy pedagogik metodlarni to‘g‘ri qo‘llash orqali o‘quvchilarning individual xususiyatlariga mos ravishda ta’lim berishlari mumkin.

Shuningdek, metodlarning turli kombinatsiyalarini qo‘llash orqali o‘quvchilarni har tomonlama rivojlantirish mumkin. Misol uchun, interfaol metodlar va muammoli ta’lim metodlari birgalikda ishlatilganda, o‘quvchilarni faol o‘rganishga undaydi va ularni real hayotdagi muammolarni hal qilishga tayyorlaydi. Loyihalar asosida o‘qitish va kooperativ yondashuvlar esa o‘quvchilarning jamoaviy ishlash, ijodiy tafakkur qilish va muammoni hal qilish ko‘nikmalarini rivojlantiradi.

Xulosa

Boshlang‘ich ta’limda zamonaviy pedagogik metodlarning qo‘llanilishi o‘quvchilarning ta’lim olishdagi faolligini oshiradi, ularning mustaqil fikrlash va ijodiy yondashuv ko‘nikmalarini rivojlantiradi. Zamonaviy metodlar o‘quvchilarga o‘z bilimlarini real hayotda qo‘llash imkoniyatini beradi va ularning bilimlarga



bo‘lgan qiziqishini oshiradi. Shu bilan birga, o‘qituvchilar zamonaviy metodlarni amaliyotda qo‘llashda o‘z malakalarini oshirib borishlari zarur.

O‘qituvchilar zamonaviy metodlarni amaliyotda qo‘llashda o‘z bilimlarini va pedagogik malakalarini muntazam ravishda yangilab borishlari kerak. Bu esa o‘z navbatida o‘quvchilarning ta‘lim olish jarayonini samarali qiladi va ularning individual ehtiyojlariga mos ravishda ta‘lim berishga imkon yaratadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Leontyev, A.N. (2006). Pedagogika va psixologiya: o‘qitish metodlari. Moskva: Pedagogika.
2. Davydov, V.V. (2009). Pedagogik yondashuvlar va metodlar. Moskva: Logos.
3. Zeynalli, M. (2014). Boshlang‘ich ta‘limda interfaol metodlarning qo‘llanilishi. Toshkent: O‘zbekiston.
4. J.P. Rodari. (2015). Loyihalar asosida o‘qitish metodlari. Tashkent: Ma‘naviyat.
5. Butler, M., & Barth, R. (2010). Innovative teaching methods in early education. New York: Springer.

Research Science and Innovation House